

DODSFALL

Samuel Fria.

14. I dagarna spöda med herrföreståndens morgonmöten och vaktningen, att kyrkbyråns i Östers församling, teol. dr. S. J. Fria gått ur tiden. Vårslagen var det klart, att dr Fria blöta, alltså han i början av sin tid som föreläsare av ett slagenfall, var vaktande, men ändå kommer detta dödsfall på ett sätt och orsak. Allmänheten, som inte så många kunde sjuktillstånd svårtade kanske, byta stöfvet hoppet om hans tillfrisknande, en stöfvsättning som aldrig av den sjukvården, att kom under bländans lopp utkommo venskapsliga arbeten och lästes i dagens press artiklar av hans hand. Men så kom ett nytt slagenfall och förförde hans liv den 14 december.

Med dr Fria har bortgått en av vår tids stora blöda och måttliga personligheter. De mest märkbara dragen i hans personlighet och karaktär var en stark intelligens, ett vittfamnande intresse och en skarp verkamhet. Han var i många av stunden man, som alla hans framträdande föreläsningar av manlig öppenhet. Hans sinne var omöjligt i grunden det goda barnets, varför han och den minskade hjärtan till sig och såg till följande värdskap på dem, som kommo i hans väg och vunno hans förtroende. Helt säkert är det så, som antas vid hans bortgång, att han efter allt att denna syftet för sig till en enda mått i samband med hans utmärkta karaktärsdrag, den skarpa, över de vidsträcktaste områden riktade arbets- och kampsten. Även den starkaste måste till det digus under en framgångsrik arbetsbörja.

Om de mest venskapsliga intresserna till höll vid den svenska kyrkans framtid och utveckling dr Fria närmast om hjärtan, och klart är, att hans kyrkopolitiska åsikter vunnit stor anseelse i våra kretsar inte minst bland hans egna lärare och elever. På det program, för vilket han i detta avseende kämpade, lät sig och skolan ställning ett betydande rum. Dr Fria var bland kyrkans män en av de stora och ivrigaste, som yrkade på upphällandet av pastorats tjänsternas ordningsfullhet i skolorna. Därför ville han dock inte tillta handet mellan kyrka

SAMUEL FRIA.

och sålde man förskade för gemensamt arbete mellan dessa båda kulturaktörer sådana former, som kunde föra båda till främmande. Särskilt intresserade var sig för en stiftelseverksamhet i sådan riktning, att även folkskolan skulle i denna blöta vederbliffliga representant.

En mera positiv insats på folkskolväsendets område fick dr P. tillfälle att göra sin egen ledare för huvudstadens folkskoleverksamhet. Då Emil Hammarlund i början av 1910 gick bort, var F. sin efterträdare i Stockholms folkskolestyrelsen, och han kallades då att ledaga folkskoleväsendet. Med varmaste berömmelse och tackamhet för dr Hammarlunds verk och ledarskapliga förtjänster dr Fria och gav även uttryck åt värdskapet i att upptaga den stora ansvaret. Men alla visste, att ingenting kom i hans intresse, goda vilja och energi. Under fyra år skötte han med framgång den krävande uppdraget. I detta sitt arbete till han sig ledas av stark kärlek till och omsorg för barnen i våra folkskolor, icke minst med hänsyn till deras praktiska utbildning och kroppsliga omvårdnad. Ännu för kort tid sedan under sjukdomens dagar gjorde han tillgång i den aktuella diskussionen, hur folkskoleverksamheten under denna beaktansvärda tid skall kunna uppe-

hållas, och tyckte han därvid för denna verksamhet lösningsförslag.

Med Hvarstyrelsen vid Stockholms folkskolor kom dr P. redan från början på god fot. Ett särdeles stort förtroende ämnade dr Fria i hans korta, skriftliga och muntliga föreläsningar och samtal. I sådana goda möten berar man de heliga kyrkans sammanträdanden mellan skolstyrelsens konferens och ombudsmanstyrelsen, vilka tillfällen ofta tack vare bl. a. dr Fria värdiga genyn och flamlösa anslutanden blevo verkliga högskolor.

Även för lärarnas fortbildning ställde dr Fria värdigt sina krafter till förfogande, bl. a. genom utmärkta föreläsningar i Pedagogiska Högskolan i Stockholm.

Med djup förtroende mottager Stockholms folkskolestyrelse denna dödsbud. Den bortgångne ledaren och värdet kommer att berövas i skolan många

S. S.

Den bortgångne var född i Lidingö 1867, studerade i Uppsala och blev bl. kand. 1890, teol. dr. 1905 och tog bl. senare teol. dr. Han hade blivit prästvigd 1891 och anställdes till kyrkoherde först som vice och 1900 såsom ordinarie kyrkoherde i Sankt Nikolai församlingen i Stockholm. Sedan sådan värdet var till 1907, då han utnämndes till kyrkoherde i Östers församling.

Maka och tre barn återblifva efter honom.

F. P. Lundgren.

I sin ålder av 62 år avled den 11 december denna folkskolestyrelsen och kyrkan i Hjälmås församling och V. Gustaf Skolestyrelse, kyrk. Fria Fria Lundgren. Maka och en son återbliva efter honom.

C. J. F. Engdahl.

Förra folkskolestyrelsen Carl Johan Fredrik Engdahl avled för några dagar sedan i Hjälmås församling i sin ålder av 64 år. Allt sedan år 1879 var K. skolestyrelsen.

G. Högberg.

Helt hastigt avled den 9 december folkskolestyrelsen och kyrkan i Blå, Österg., Gustaf Högberg. Den avled, som var född 1864, som folkskolestyrelsen i Väster 1888. Följande är utvalda lärare och elever som varit i Blå. Han återbliva två barn och barn.

Skolestyrelsen i Fria av Högberg Skolestyrelsen i Östers församling. Högberg 120. Blå, Albert Skolestyrelsen 25 öre.

Skolestyrelsen i Högberg av August Skolestyrelsen 50. Albert Skolestyrelsen 25 öre.

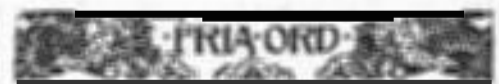
I Högberg på Högberg av C. Skolestyrelsen 50. Albert Skolestyrelsen 25 öre.

Den stora skolan av Carl Skolestyrelsen i Högberg, Albert Skolestyrelsen 1 öre 75 öre.

Skolestyrelsen i Lidingö av C. Skolestyrelsen (Svenska folkskolestyrelsen) Blå, P. A. Skolestyrelsen 25 öre.

Skolestyrelsen i Högberg av V. Skolestyrelsen, A. V. Skolestyrelsen 2 öre 75 öre.

Skolestyrelsen i Högberg av Skolestyrelsen, A. V. Skolestyrelsen 2 öre 75 öre.

Räkneundervisningen i folkskolan.

2.

I nummer efter nummer av Sv. Ltg har jag förgäves spanat efter någon yttring av sympati för räknefrågan, och jag stod just i begrepp att utforma en ny blänkare, när

K. L—ns inlägg kom och bevisade, att inbjudningen icke förklingat alldeles ohörd. Tack för gott möte! Låt oss fortsätta en stund vi två, kanske tilläventyrs någon mer kan lockas att bryta tystnaden.

Orsaken till att räkneundervisningen i de svenska skolorna (jag inbegriper här både lägre och högre) icke står så högt, som önskligt vore, ligger kanske till icke ringa del däruti, att intresset för ämnet är synnerligen ljumt inom lärarekåren. Jag skönjer detta därav, att räkningen så ytterst sällan föres fram vid läraremötena (se härom programmen för dylika i Läraretidningens årgångar!), att ämnet knappast ännu varit föremål för studium av någon stipendiat, att så få försök till nya uppslag och vägar göras, så få rön och erfarenheter föras fram i pressen, men att i stället så ofta klagas över att ämnet är så svårt. Den ringa uppmärksamhet, min lilla väckare rönte, bevisar detsamma. Hade det gällt ett mera »modernt» ämne, så hade svaren helt visst blivit många, men att skriva om räkningen — asch! Och dock är detta ämne av så utomordentligt stor betydelse både som bildningsmedel i formellt avseende och som en nödvändig kunskap och färdighet i det praktiska livet. Medan övriga skolämnen endast då och då komma till användning, sedan barnet slutat skolan, är räkningen såsom beräkning, kalkyl o. s. v. ständigt återkommande och det enda, som möjliggör en klok, praktisk syn på verkligheten. Alla övriga ämnen tillsammans taga uppväga icke räkningen härvidlag. Räkningen är således icke ett ämne bland de många andra på skolans läsordning, ett ämne, som får vara tillfredsställt med sina timmar och det resultat, som man anser dessa kan nå, utan det måste i skolan få samma genomgående betydelse, som det har i livet, för att barnen under hela skolundervisningen må lära sig tänka med beräkning. Det händer någon gång, att man finner barn, som ha beräkningen i blodet. En liten flicka i småskolan sträckte ivrigt upp fingrarna, sedan lärarinnan berättat om huru bröderna sålde Josef för tjugo silverpenningar, och när hon fick ordet, tillade hon den dräpliga anmärkningen: »Dom fick två var.» Hur mycket åskådligare blev icke köpslagandet genom detta lilla tillägg! På sådant sätt, menar jag, kunde räkningen alldeles omärkligt för barnen införas, så ofta tillfälle kunde erbjudas, för att praktiskt åskådliggöra en del moment i undervisningen.

Detta var två synpunkter, som vi kunde närmare diskutera oss emellan: lärarekårens bristande intresse för räkneundervisningen och dennas enorma betydelse för barnens praktiska fostran — den förra borde uppkalla energiska protester, den senare har stöd i Karl XII:s bekanta yttrande om matematiken.

Den division, som jag visade i förra artikeln, går icke till så, som K. L—n söker utföra den. Man verkställer både multiplikationen och subtraktionen med en siffra av divisorn i sänder, således icke hela divisorns produkt på en gång som subtrahend. Den lilla svårigheten ligger däri, att man stundom får både en »minnessiffra» från multiplikationen och ett »lån» från subtraktionen i huvudet. Icke heller jag lägger någon betydelse i detta »räknesätt», men den, som kan utföra divisionen raskt och säkert med denna uppställning, är obestridligt mera driven än den, som måste ha varje siffra för ögonen. Om en sak är ni dock helt visst ense med mig rörande division, nämligen den, att all delning med ensiffrig divisor bör kunna snabbt utföras som vid förkortning av bråk, d. v. s. utan all uppställning, under de två sista skolåren.

Er förbundne
E.

3.

I ett diskussionsinlägg under ovanstående rubrik i nr 49 av Sv. Litg påpekar K. L—n vikten av att genom tillräcklig övning ge barnen erforderlig mekanisk räknefärdighet,

särskilt vid huvudräkningen. Detta är en sak, som mycket väl behöves erinras om. Men lika viktigt är att frambålla, att denna mekaniska färdighet *ej får utesluta begripandet*. Det säger ej heller K. L—n, utan av hans ord kan man snarare draga den slutsatsen, att han är angelägen, att barnen skola förstå tankegången, när de räkna. Men ett skarpare påpekande härav kunde vara på sin plats.

Ett exempel. Vi skola utföra räkningen
594 : 22

Detta exempel är alldeles för svårt för att vara det första på division, men det kan likväl duga för vårt syfte att diskutera metoden. Här går det mycket lätt att inöva den mekaniska räknefärdigheten genom att låta barnen säga: »22 i 5 går inte; 22 i 59 går 2 gånger». Och så skrives tvåan upp. Men varför? Därpå tänker ingen. Det är ej säkert, att eftertanken vaknar, ens om barnen få lära sig att använda uttrycket »5 delat med 22 går inte», o. s. v. Ge dem t. ex. följande fråga: Varför börja vi divisionen till vänster? Kunna vi inte lika bra börja till höger och säga: »22 i 4 går inte; 22 i 94 går 4 gånger?»

Härpå skola de stå svarslösa, om de *endast* inlärt saken mekaniskt. Likaså om de fått förklaringen ett fåtal gånger och sedan blott fått uppväja sin räknefärdighet.

Men vi ha inte tid att hålla på med förklaringar i oändlighet, invändes nu.

Misstag. I längden blir det mera tidsödande, att gå förbi förklaringarna. Då övas ej tankeförmågan, och då stå barnen som levande frågetecken inför varje ny eller oväntad uppgift. Vid inlärande utan begripande blir ämnet svårare, ju längre man hinner, men med begripande blir det lättare för varje gång. I synnerhet om man får hand om barnen tidigt, kommer det ögonblick rätt snart, då begripandet innebär tidsvinst.

På barnen i föreliggande exempel uppmärksamheten inriktad på, att det är 59 tiotal, som skola delas, så inse de lätt, att vi erhålla 2 tiotal i varje del. Att börja med kan man i kvoten skriva upp 20 för att sedan stryka nollan och ersätta den med en sju, när räkningen framskridit så långt. Likaså är det lätt att väcka insikten om, att vi från våra 59 tiotal skola draga de 44 tiotal, som gå åt vid delningen. Då få vi kvar 15 tiotal, varvid påpekas, att de måste skrivas just under tiotalen. När dessa ej räcka till att vid delningen ge hela tiotal, få vi tänka efter, hur många ental vi ha kvar att dela ut. Att ställa problemet så är vida mera uppfostrande för eftertanken än att blott inlära tekniken: »fyran flyttas ned». Och barnen bli på det sättet mer intresserade av ämnet. Läraren bör sålunda ej ge barnen ordet »flytta ned», förr än de efter många exempel fått saken inövad och utföra tekniken av sig själva på grund av egen erfarenhet. Exempel och mekanisk inövning först, teknik sedan — det är den rätta gången. Därpå vinnes i längden både största räknefärdigheten, största intresset för ämnet och största förmågan att i oväntade fall använda sina lärdomar. Och flera exempel behöva ej räknas för det. Snarare ernås samma färdighet efter mindre antal exempel.

Men erfarenheten visar, att barnen ej äro mogna att förstå utan blott inlära mekaniskt, invändes stundom, vare sig av folkskolans eller läroverkens lärare.

Erfarenheten — ja, den kan lära vad som helst, beroende på vår tolkning därav. Har läraren gjort det rönet, att barnen ej förstå honom, visar det snarare, att det är han själv, som ej är mogen, när det gäller att göra det enkla enkelt. Han kan i högsta grad vara mogen i sitt omdöme i andra ämnen, utan att han behöver vara det i fråga om att bedöma, hur man skall undvika att krångla in det enkla genom abstrakta frågor. I så fall har han att experimentera sig fram till den ståndpunkt, då han av egen erfarenhet kan instämma med Tegnér i att »allt det sanna är enkelt, ett barn kan fatta dess mening».

Det vore önskvärt, om ovanstående rader kunna föranleda ett fortsatt tankebyte i ämnet. Litet var av oss bör likväl ha egna erfarenheter att framdraga.

Linköping den 11 dec. 1914.

Gösta Setterberg.

I ämnet föreligger ytterligare ett inlägg, som dock av utrymmesskäl måste anstå.

Insamlingen till de belgiska lärarna.

Till *Svensk Läraretidning* hade t. o. m. i måndags afton den 14 dec. inkommit följande belopp:

Transport kr. 4 967: 49; Math. Persson 30 kr., Västanfors lärarekår (g:m C. G. Gustafsson) 72 kr., Gotth. Sundberg, Lönnberga, 5 kr., C. Agné, Örtofta, 2 kr. 50 öre, Ida Hansson, d:o, 2 kr., Elina Carlsson, d:o, 2 kr., Beata Persson, d:o, 2 kr., O. Nohrlander, Lilla Harrie, 2 kr. 50 öre, Hanna Johnsson, d:o, 2 kr., lantbr. Olof Karlsson, Örtofta, 2 kr., Amanda Lundqvist, d:o, 1 kr., K. O. Jansson, Kullaberga, Stehag, 5 kr., A. N. Evander, Brösarp, 10 kr., Hj. Peterson, Listerby, 5 kr., Lärare och lärarinnor i Månsbo (g:m Z. Reuner) 8 kr., Nyeds lärarekår (g:m E. Axelsson) 8 kr., A. Skoglund, Östansjö, Söderhamn, 15 kr., Mathilda Vesterberg, Enviken, 5 kr., Läraren och lärarinnan vid Söne skola, Örslösa, 3 kr., Lärarinnan och läraren i Önum 7 kr., Lärarepersonalen i Kaga, Bränninge, 5 kr., J. Brodén, Stångby, 3 kr., A. Arnell, Svängsta, 2 kr., S. Närkes skolförening 14 kr. (I. Lindqvist 1, H. Bjurström 1, A. & E. 3, Hj. Sundén 1, M. Johansson 1, M. Wärenius 1, N. Huldin 1, L—r 2, X. 1, M. Peterson 2), S. L. N:s möte i Fjögsta (g:m S. Eklund) 10 kr., N. Lund, Gislöv, 5 kr., E. Olofsson, Röke, 10 kr., K. Valentin, Björkvik, 3 kr., A. & L. Kölingared, 3 kr. 50 öre, F. H. Lidén, Borgstena, 5 kr., J. A. Peterzén, Gamleby, 16 kr., En fest i Lideby skola, Salem (g:m A. Vernborg) 25 kr., Klara Lindh, Jäderön, 5 kr., Lärarepersonalen i Laholms landsförs. (g:m A. Bengtsson) 23 kr., Hilma Österberg, Vollsjö, 1 kr., Hanna Larsson, d:o, 3 kr., Kerstin Liljekvist, d:o, 1 kr., Maria Månsson, d:o, 1 kr., F. Zachrisson, d:o, 1 kr., P. Cederholm, d:o, 3 kr., Lärarepersonalen i Stora Harrie 10 kr., Lärare och lärarinnor i Nyköping 42 kr. 50 öre, Lärare och lärarinnor i Karlsborg 7 kr., A. Hbg 1 kr., K. B. 1 kr., I. N. 1 kr., E. P. 1 kr., H. N. 1 kr., H. H. 1 kr., E. J. 1 kr., C. E. Norén, Delary, Älmhult, 5 kr., Å. Lundkvist, Gullspång, 5 kr., Maria Eriksson 1 kr. 50 öre, Carl Axberg 1 kr., K. G. H. 5 kr., Lärare och lärarinnor i Lysekil & Slätten 39 kr. 50 öre, Lärare och lärarinnor i Härslöv, Skåne, 18 kr., Blentarp's lärarekår 7 kr., O. Grönvall, Blästorp, Borby, 5 kr., Lärarepersonalen i Slimmingeby 4 kr., Erik Larsson, Ambjörnarp, 5 kr., E. Nilssén, Kristdala, 7 kr., Emma Björkdal, d:o, 3 kr., Tilgander, d:o, 2 kr., Eriksson, d:o, 1 kr., Anna Dalholm, d:o, 1 kr., Lärarinnor i Alfå 8 kr. 50 öre, O. Jensen & P. Larsson, Teckomatorp, 4 kr., Ida Olsson, Foseby, 5 kr., Läraren och lärarinnan i Väsby 4 kr., Lärarepersonalen i Kastberga 7 kr., And. Hallgren, Kulladal, 3 kr., Lärarepersonalen i Grödinge (g:m J. G. Lidén) 35 kr., J. Ahlberg, Jönstorp, Önnköping, 2 kr., N. Solberga lärarekår 15 kr., H. Edqvist, Hemsjö, 4 kr., C—ll 5 kr., Överums lärarekår 7 kr., V. Husby lärarekår 10 kr. (N. F. 4, T. S—d 4, L. J—n 2), Anna Jonsson, Emmy Andersson & E. Johansson, Nävrögöl, 4 kr., Erik Gustavsson, Emma Elander, Selma Andersson & Annie Forsell, Varola, 5 kr. 25 öre, Karlskoga lärareförening (g:m Gabr. Norlin) 47 kr., K. H. Söderberg, Lofta, 3 kr., Edla Landström, Närkes Kil, 3 kr.,